
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330

Б. О. Язлюк, д. е. н., доцент,
О. Є. Фурман, д. психол. н., доцент**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Анотація. В статті розглянуто поняття соціальної безпеки як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз, визначено методичний інструментарій оцінки досягнутого рівня соціальної безпеки, функціональні характеристики даної категорії, зроблено висновок, що основою побудови системи економічної безпеки має стати інноваційна модель, яка стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру.

Ключові слова: соціальна відповідальність; система; економічна безпека; соціальна безпека; інноваційна модель розвитку.

Б. А. Язлюк, д. э. н., доцент,
О. Е. Фурман, д. психол. н., доцент**СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ КАК СОЦИАЛЬНАЯ КОМПОНЕНТ СИСТЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЗАЩИТЫ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВА**

Аннотация. В статье рассмотрены понятие социальной безопасности как состояние социума, при котором обеспечена надежная и всесторонняя защита личности, общества, государства в социальном пространстве от воздействия разного рода угроз, определены методический инструментарий оценки достигнутого уровня социальной безопасности, функциональные характеристики данной категории, сделан вывод, что основой построения системы экономической безопасности должна стать инновационная модель, которая стратегически ориентирована на использование новейших технологий менеджмента, в частности, технологий социального характера.

Ключевые слова: социальная ответственность; система; экономическая безопасность; социальная безопасность; инновационная модель развития.

В. О. Yazlyuk, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
O. Y. Furman, Doctor of Psychology Sciences, Associate Professor**SOCIAL RESPONSIBILITY AS A SOCIAL COMPONENT OF THE SYSTEM
OF SOCIAL AND ECONOMIC PROTECTION OF BUSINESS ENTITIES**

Abstract. In the article the concept of social security is described as a condition of society in which provided reliable and comprehensive protection of the individual, society and state in the social space of the impact of different kinds of threats, identified methodological tools of evaluation of the level of social security, functional characteristics of this category. It is concluded that the basis building a system of economic security has become an innovative model that is strategically focused on the latest technology management, including technology social issues.

Keywords: social responsibility; system; economic security; social security; innovative model of development.

Вступ. Система соціально-економічної безпеки суб'єктів господарювання є важливим елементом національної безпеки. Рівень розвитку системи економічної безпеки зумовлює рівень розвитку соціальної безпеки і навпаки, та знаходить своє вираження в розвитку особистості, соці-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

льних інститутів і суспільства в цілому. Це дає підстави дослідження системи національної безпеки загалом та соціально-економічної безпеки як окремого індивіда, населення, регіону або країни зокрема. Зміщення ключових орієнтирів з питань максимізації прибутку та підвищення рентабельності на соціальну складову у сучасних умовах є головним чинником досягнення економічного успіху та зміцнення конкурентних позицій суб'єктів господарювання на ринку. Однією із складових елементів стратегії сталого розвитку економіки є соціальна відповідальність суб'єктів господарювання, яка, у свою чергу, є внеском підприємців у довгостроковий сталий розвиток країни.

Серед науковців, у працях яких закладено основи соціальної відповідальності бізнесу, необхідно відзначити таких зарубіжних вчених, як: М. Г. Боуен, Дж. Грейсон, К. Девіс, П. Друкер, С. Івченко, Е. Карнегі, М. Крамер, К. Левін, М. Фрідмен, Р. Фрімен, В. Хойер, Ф. Хайск, та інші. Вагомий внесок у розробку названої проблематики зробили такі вітчизняні науковці, як: І. Акімова, І. Гришова, Л. Грицина, А. Колот, А. Кондиріна, Т. Косова, В. Лисогор, А. Садеков, Ю. Саєнко, А. Чухно, Т. Шабатура та інші.

Нерозробленість у вітчизняній практиці основ соціальної компоненти економічної безпеки, невідпрацьованість регуляторного впливу на рівень соціальної відповідальності суб'єктів господарювання, науково обґрунтованих його принципів, важелів та інструментів, неадаптованість світового досвіду до особливостей економічного розвитку вітчизняного бізнесу зумовлюють необхідність комплексного економічного дослідження цих питань.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є визначення соціальної відповідальності як основної компоненти в процесі побудови системи соціально-економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні поняття системи соціальної безпеки були закладені в працях таких закордонних вчених, як Відаль де ла Бланш, Х. Маккіндер, А. Мехен, Ф. Ратцель, Н. Спайкмен, К. Хаускофер [1], Г. Кіссінджер, Р. Макнамари, Г. Моргентау, У. Перрі, Ф. Фукуяма [2]. В дослідженнях зазначених вчених соціальна безпека розглядається як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз. Причому загрози взаємозалежні з безпекою. На їхню думку, загроза, з одного боку, виконує руйнівну, дестабілізуючу функцію, тому що суспільство в цих умовах орієнтовано на виживання й самообмеження. З іншого боку – загроза є засобом мобілізації людських ресурсів, механізм розвитку їх активності, творчих здатностей, а покоління людей, які виростили в умовах загроз, сприймає її як нормальний стан.

Сучасна теорія і практика господарювання накопичили значні масиви знань щодо управління економічними процесами на різних щаблях суспільних відносин. Соціальна безпека суб'єктів підприємництва є одним із базових елементів в системі соціально-економічного захисту їх конкурентоспроможності, що підкреслює важливість активізації та стимулювання її механізмів зростання ефективності діяльності.

Ряд науковців аналізують соціальну складову економічної безпеки підприємства через призму оцінки ризиків і можливостей запобігання банкрутству суб'єктів господарювання [3]. При цьому базовими критеріями соціальної складової, як елементу економічної безпеки підприємства, вони відзначають можливості трудового й інтелектуального потенціалу генерувати грошові потоки підприємства, нарощення абсолютної і відносної маси яких є ключовим захисним механізмом конкурентоспроможності та захисним інструментом, що мінімізує ймовірність банкрутства. Методичним інструментарієм, при цьому, є сукупність показників, які дають змогу оцінити досягнутий рівень соціальної безпеки. Серед них необхідно назвати зокрема: окупність витрат на соціальні програми розвитку персоналу; рівень рентабельності людського капіталу; питома вага доходів, яка генерується інтелектуальним потенціалом; рівень трудової дисципліни; обсяг і вартість інтелектуального потенціалу [4]. На нашу думку, ця методична конструкція робить акцент на сфері забезпечення та використання персоналу підприємств, системи можливих внутрішніх кадрових ризиків і не враховує динамічних факторів і постійних загроз зовнішнього оточення суб'єктів господарювання, слабо відображає галузеву специфіку виробництва.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Соціальну складову як елемент економічної безпеки в контексті нарощення рівня конкурентоспроможності, розглядають у своїх дослідженнях й Беляєв О. О., Діба М. І. і Кириленко В. І. При цьому показниками, що в характеризують економічну захищеність підприємства, вони називають індикатори високого рівня якості життя персоналу: розмір заробітної плати, діюча систему стимулювання праці, умови охорони праці та можливості кар'єрного зростання [5]. Аналогічні погляди висловлює й група інших науковців, які соціальні функції і зобов'язання з боку бізнесу досліджують як елемент не тільки економічної, але фінансової безпеки підприємства й акцентують свою увагу на реальних та потенційних ризиках діяльності, зокрема, базовим стає ризик низького рівня кваліфікації персоналу, виконання управлінських функцій, реалізації фінансової стратегії розвитку підприємства [6]. Частково погоджуючись з такими твердженнями ми вважаємо, що сфера соціальної відповідальності бізнесу не обмежується програмами, які пов'язані з підвищенням рівня доходів персоналу чи рівня професійності при виконанні функціональних обов'язків працівниками підприємств.

Грунтуючись на викладеному вище, в результаті проведеного дослідження підходів до змісту і складу дефініції «економічна безпека» у розрізі її соціальної складової, вважаємо доцільним дещо змістити акценти та додати до складу функціональних елементів економічної безпеки на мікрорівні новий структурний елемент – соціальну відповідальність бізнесу, як ключовий елемент, що структурно та функціонально тісно пов'язаний, системно взаємодіє зі всіма елементами економічної безпеки підприємства та дозволяє розглядати її з позицій стратегічного менеджменту та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Структурно, категорія «соціальна відповідальність» є більш місткою та багатофункціональною ніж «соціальна безпека», оскільки окрім власне, забезпечення відповідного рівня соціального захисту персоналу компанії, соціальна відповідальність бізнесу виконує широке коло завдань, які стосуються як мікро-, так і макрооточення розвитку суб'єкта господарювання. Зазначені вище наукові концепції зі складу всіх елементів соціальної відповідальності бізнесу розглядають тільки внутрішнє середовище можливих загроз і викликів сталому розвитку суб'єкта господарювання, пов'язану із використанням персоналу компаній, що є лише частиною широкого спектру відносин соціально-орієнтованих підприємницьких структур та не в повному обсязі відображають вимоги ринкової економіки та стратегічні завдання бізнесу.

Недостатнє розуміння соціальної відповідальності суб'єктів господарювання як домінантної складової системи економічного захисту підприємств та їх ринкових позицій в довгостроковій перспективі, об'єктивно позначається на рівні господарського впровадження соціально-орієнтованих проектів і програм у сфері вітчизняного бізнесу. Досліджуючи зміст категорії «економічна безпека», більшість вчених виділяє такі її основні елементи: фінансова, кадрова, інформаційна, техніко-технологічна, політико-правова. Кадрова безпека, яка за своїми сутнісними параметрами найбільш відображає принципові аспекти соціально відповідального бізнесу, як правило, обмежується рамками інтелектуального капіталу (потенціалу) та кадровим і професійним складом персоналу підприємства. Так, серед основних показників, які пропонують вчені для аналізу досягнутого рівня «кадрової безпеки» є: коефіцієнт плінності, капіталоозброєність працівників, рівень фізичного та морального старіння персоналу [7]. Такий набір показників є занадто традиційним та вузьким, не враховує сучасних динамічних змін та, здебільшого, дає лише кількісну оцінку результативності соціального забезпечення з боку суб'єктів господарювання.

Дещо розширює методичну площину складових економічної безпеки на рівні окремих суб'єктів господарювання Мунтіян В. І., який крім вищеозначених, додатково виділяє й силову складову, яка в цілому, є комплексом організаційних, управлінських та фінансових заходів з антикризового управління діяльністю компанії, де соціальній складовій не відведено належної ролі [8].

Визначені ознаки стали базовими для характеристики сутності та складу дефініції «економічна безпека», які з часом, з урахуванням потреб сьогодення та появи нових ризиків і загроз успішному функціонуванню суб'єктів господарювання, доповнювались новими аспектами. Ілляшенко С. Н. до складу функціональних компонентів економічної безпеки додає безпеку ринку, що безпосередньо вказує на отримання суб'єктами господарювання додаткових конкурентних пе-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

реваг при ефективному запровадженні такої системи [7], В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк – інноваційну складову економічної безпеки [9], Капустин М. – управлінську безпеку [10].

Певним чином розширює коло елементів економічної безпеки підприємств Худолій Л. М., яка робить спробу персоніфікувати економічних контрагентів та акцентувати увагу на таких ключових ознаках, які ми схильні відносити до ознак соціально відповідального бізнесу, а саме: іміджеві позиції фірми та обов'язковість виконання господарських контрактів [11]. Результати такого аналізу дозволяють комплексно оцінити зовнішні аспекти діяльності суб'єктів господарювання з точки зору їх потенційних здатностей забезпечувати економічний захист у стратегічній перспективі.

При цьому вчені погоджуються, що система економічного захисту має бути комплексною, функціональною та забезпечувати синергійну взаємодію всіх її складових елементів для побудови ефективного механізму протидії наявним і потенційним ризикам та загрозам довгострокового розвитку підприємства. Такий комплексний характер, на нашу думку, передбачає наявність у складі економічної безпеки на мікрорівні господарювання ще однієї принципової складової, яка взаємодіє зі всіма іншими елементами та визначає потенційну спроможність бізнесу захищати всі сфери своїх інтересів – соціальну відповідальність бізнесу (рис. 1).

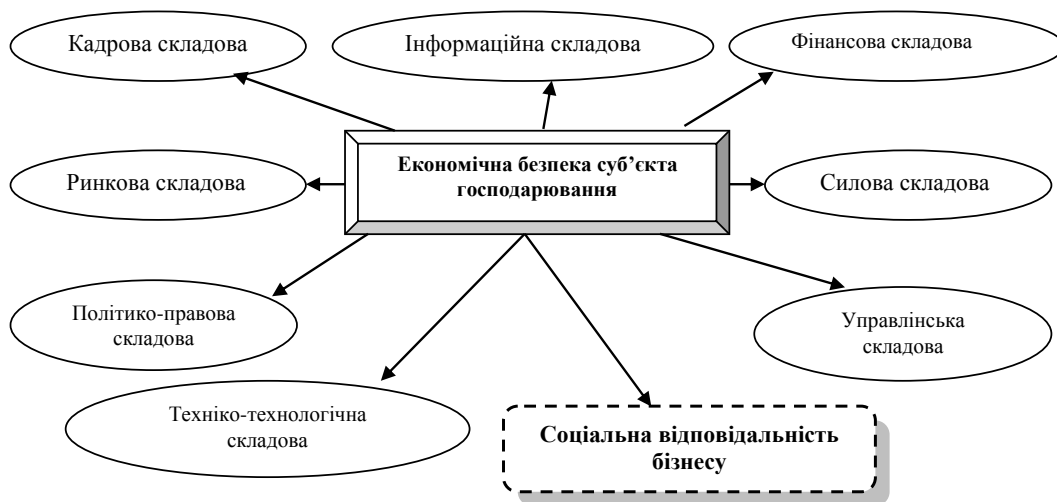

Рис. 1. Елементний склад системи економічної безпеки суб'єкта господарювання

*складено авторами

Такий науковий підхід до дослідження економічної безпеки на рівні суб'єкта господарювання дозволяє отримати ефект конвергенції від поєднання в рамках єдиної системи її основних функціональних складових, однією з домінант серед яких нами запропонована соціальна відповідальність бізнесу. Системний зв'язок між рівнем соціальної відповідальності бізнесу та рівнем економічної захищеності підприємства у розрізі загроз внутрішнього та зовнішнього середовища вбачається нами і в тому, що реалізація програм соціально-орієнтованого бізнесу визначається досить широким спектром заходів і багатофункціональним вектором спрямованості та включає: аспекти взаємодії з персоналом організації, з контрагентами та різноманітними суб'єктами ринку, тісно пов'язана із інформаційним забезпеченням належного стану економічної безпеки; формуванням позитивного іміджу перед державою і місцевими органами влади; техніко-технологічною складовою через виробництво якісної і безпечної продукції, управлінської складовою через механізм інноваційних рішень і запровадження у практику господарювання сучасних інноваційних технологій менеджменту.

Сукупним економічним ефектом від включення до складу компонентів економічної безпеки підприємства соціальної відповідальності бізнесу є отримання загального синергійного ефекту від додаткових інвестицій соціально-орієнтованого характеру та підвищення ступеня конверген-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

тності взаємодії всіх елементів системи. Ефективний механізм налагодження функціональних взаємозв'язків між окремими складовими економічної безпеки формує потужну фінансову базу інвестування комплексу заходів з протидії очікуваним та прихованим загрозам і ризикам як зовнішнього, так і внутрішнього середовища розвитку суб'єкта господарювання. Соціальна відповідальність бізнесу дає змогу тісно ув'язати всі елементи системи економічної безпеки через здійснення соціальних інвестицій.

Враховуючи економічну природу соціальної відповідальності бізнесу та її зміст, функціональними характеристиками даної категорії з позицій досягнення економічної безпеки є наступні:

- формування сталого та професійного складу персоналу, мінімізація «кадрового ризику»;
- нарощування вартісного потенціалу компанії, достатнього для протидії внутрішнім і зовнішнім ризикам;
- мінімізація загроз втрати ринків та постачальників за рахунок формування позитивного ринкового іміджу та ділової репутації фірми;
- мінімізація ризиків недобросовісної конкуренції на ринку;
- зниження ризиків «тінізації бізнесу»;
- зниження фінансових ризиків за рахунок оптимізації інвестиційних потоків та формування ефективної фінансової архітектури розвитку компанії;
- зниження рівня управлінського ризику за рахунок сприяння впровадженню інноваційних технологій менеджменту;
- мінімізація загроз екологічного характеру внаслідок фінансування екологічних проектів;
- компліментарність з іншими складовими економічної безпеки;
- чітка методологічна спрямованість, що вимірюється сукупністю економічних показників.

На сучасному етапі система управління потребує подальших наукових розробок у напрямі пошуку оптимального поєднання між регулюючими функціями держави та функціями, що потенційно може виконувати приватне підприємство. Світовою практикою господарювання вже доведено, що у стратегічній перспективі виграють ті суб'єкти ринку, які на добровільних засадах позиціонують себе як соціально відповідальні бізнес-структури, головним у портфелі інтересів яких постають інтереси і потреби не фінансового, а соціального характеру.

Соціальна спрямованість – головне знаряддя досягнення ринкового успіху та потужний інструмент у забезпеченні достатнього для підприємства рівня економічної захищеності.

Поряд з цим, в сучасних реаліях практика здійснення соціально-відповідальних інвестицій та розвиток соціально-відповідального бізнесу значно випереджає розвиток теоретичної бази даної економічної категорії, визначення її контурних меж, змістовних характеристик, методичного фундаменту кількісного та якісного виміру. Прикладні положення соціальної відповідальності бізнесу потребують коректного застосування соціальних інвестицій, які б не тільки ставали інструментом мінімізації ризиків і загроз, але й формували б потужний потенціал ринкової ваги підприємства та слугували важелем мінімізації наслідків можливих економічних криз. Для досягнення такого ефекту ми вбачаємо необхідність розробки базової концептуальної схеми, яка дає змогу визначити місце соціальної відповідальності бізнесу у межах економічної безпеки суб'єкта господарювання. Фундаментальною основою такої концепції має стати інноваційна модель розвитку, яка стратегічно орієнтована на використання новітніх технологій менеджменту, зокрема, технологій соціального характеру, передбачає пошук ефективних джерел інвестування проектів бізнес-структур та передбачає врахування комплексу факторів, орієнтованих на забезпечення економічної безпеки бізнесу. Генеральною стратегічною метою впровадження у господарську практику таких інноваційних управлінських технологій має стати не тільки задоволення фінансових інтересів власників бізнесу, але й вирішення гострих соціальних проблем суспільства та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

За сучасних умов практика здійснення соціальних інвестицій та виконання соціально-відповідальних програм з боку приватних бізнес-структур носить нерівномірний, несистемний і, переважно, внутрішній характер. Однак, за умов належного теоретичного, методичного й інституційного забезпечення практика соціальної відповідальності бізнесу може стати каталізатором

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

всієї системи соціально-економічних відносин та забезпечення динамічного та сталого розвитку суспільства і країни.

Реалізація загальнонаціональної стратегії підвищення рівня конкурентоспроможності в сучасних умовах постає одним з найбільш актуальних завдань макро- та мікрорівня господарського управління в усіх розвинутих країнах. Загострення наслідків фінансово-економічних криз, нечіткість між їх фазами, складні соціально-економічні наслідки, які інституційні державні механізми виявились неспроможні подолати без підтримки ТНК і приватних бізнес-структур, об'єктивно свідчать про необхідність пошуку нових інструментів і важелів забезпечення безпеки системи економічних відносин. В контексті поширення інноваційних моделей соціальної конкурентоспроможності таким ефективним інструментом може стати соціальна відповідальність бізнесу.

Виконуючи свої основні функції, в процесі гарантування належного рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання, соціальна відповідальність бізнесу ґрунтується на таких основоположних принципах:

- збереження «прозорості» дії бізнес-структур на всіх стадіях забезпечення економічної безпеки бізнесу;
- гармонізація сукупності соціально-економічних інтересів всіх учасників бізнес-процесів та пошук оптимального балансу між мотивами, цілями, потребами та результатами діяльності різних груп суспільства;
- дотримання відповідальності всіма учасниками соціально-економічних відносин;
- соціальна пріоритетність системи заходів, які бізнес-структурами та державою вважаються першочерговими в процесі попередження або подолання наслідків економічних ризиків і загроз;
- поглиблення рівня інтеграції економічної безпеки бізнесу з економічною безпекою територіальних одиниць, галузевих об'єднань, секторів та господарського комплексу в цілому.

Узагальнення існуючих методичних підходів щодо змістовної сутності та складу функціональних елементів механізму економічної безпеки підприємства дозволили визначити, що у складі такого механізму вченими виділяються методи, важелі, інструменти ідентифікації і захисту від ризиків та загроз, а також складові системи організаційного забезпечення. Серед основних інструментів науковці, переважно, відокремлюють, набір інструментів фінансового і економічного характеру. Основними ж важелями соціальної відповідальності бізнесу, як інструменту у складі механізму економічної безпеки, вважаємо доцільними визначити напрями, об'єкти та вартість соціальних інвестицій; комплекс заходів з формування позитивного іміджу фірми; капіталізацію інтелектуального потенціалу компанії; одержання додаткового економічного ефекту внаслідок використання гудвілу та інших нематеріальних активів; виробництво якісної, екологічно чистої та безпечної продукції, соціально-відповідальний маркетинг. Середньостроковою метою практичного впровадження соціальної відповідальності бізнесу у комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної захищеності підприємства, постає досягнення планових параметрів економічної безпеки та нарощування ринкової вартості бізнесу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Досягнення стратегічних і тактичних цілей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання на принципах соціальної відповідальності бізнесу потребує наукового обґрунтування процесів капіталізації соціальних проєктів. Підвищення потенціалу протидії підприємства на виклики та загрози з боку підприємницького середовища передбачає реалізацію цілого комплексу взаємоузгоджених заходів, впровадження у господарську практику конкретних інструментів, важелів і методів механізму забезпечення економічної безпеки, що вимагають відповідних джерел фінансування. Впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу у сферу економічної безпеки має узгоджуватись із реальною та потенційною вартістю соціальних інвестицій та їх включенням у майновий й економічний потенціал суб'єктів господарювання. Збільшення вартості соціальних інвестицій сприятиме нарощуванню вартісного потенціалу бізнес-структур, який є необхідним для фінансового забезпечення заходів, спрямованих на підвищення рівня економічної безпеки.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Література

1. Социальная ответственность компании: практическая польза для бизнеса. – М. : Всероссийская инициатива «Социальная программа для бизнеса», «Ассоциация менеджеров России», 2002. – 18 с.
2. Хміль, Ф. І. Соціальна відповідальність підприємництва в Україні / Ф. І. Хміль // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2004. – № 1. – С. 24-30.
3. Дикань, В. Л. Комплексна методика визначення рівня економічної безпеки, оцінки ризиків та ймовірності банкрутства підприємств : монографія / В. Л. Дикань, І. Л. Назаренко. – Харків : УкрДАЗТ, 2010. – 142 с.
4. Ареф'єва, О. В. Планування економічної безпеки підприємств : монографія / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К. : Вид-во Європейського університету, 2004. – 170 с.
5. Соціальна економіка : навч. посіб. / кол. авт. О. О. Беляєв, М. І. Дибя, В. І. Кириленко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 196 с.
6. Козаченко, Г. В. Економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення : монографія / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
7. Ильяшенко, С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3. – С. 12–19.
8. Мунтян, В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтян. – К. : Вид-во КВІЦ, 2009. – 464 с.
9. Моделирование экономической безопасности : держава, регіон, підприємство монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк [та ін.]. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
10. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – С. 45-47.
11. Худолій, Л. М. Складові економічної безпеки суб'єктів економічної діяльності [Електронний ресурс] / Л. М. Худолій. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=455>.
12. Конюхов, Ю. М. Активізація соціальної відповідальності суб'єктів агробізнесу в підвищенні їх конкурентоспроможності : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Конюхов Юрій Максимович ; Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка. - Харків, 2016. - 21 с.

References

1. Sotsial'naya otvetstvennost' kompanii: prakticheskaya pol'za dlya biznesa [Corporate Social Responsibility: practical benefits for business]. (2002). Moscow: Sotsyal'naya programma dlya byznessa; Assotsyatsyya menedzherov Rossyy [in Russian].
2. Khmil', F. I. (2004). Sotsial'na vidpovidal'nist' pidpryyemnystva v Ukraini [Social responsibility of business in Ukraine]. Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyyu politekhnichnyy instytut», 1, 24-30. [in Ukrainian].
3. Dykan', V. L., Nazarenko, I. L. (2010). Kompleksna metodyka vyznachennya rivnya ekonomichnoyi bezpeky, otsinky ryzykiv ta ymovirnosti bankrutstva pidpryyemstv [The complex method of determining the level of economic security, risk and probability of bankruptcy]. Kharkiv : UkrDAZT. [in Ukrainian].
4. Aref'yeva, O. V., Kuzenko, T. B. (2004). Planuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv [Planning of economic security of companies]. Kyiv: Vyd-vo Yevropeys'koho universytetu. [in Ukrainian].
5. Byelyayev, O. O., Dyba, M. I., Kyrylenko, V. I. (2005). Sotsial'na ekonomika [Social Economy]. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
6. Kozachenko, H. V., Ponomar'ov, V. P., Lyashenko, O. M. (2003). Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva : sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya [The economic security of the enterprise: the nature and mechanism of providing]. Kyiv : Libra. [in Ukrainian].
7. Ylyashenko, S. N. (2003). Sostavlyayushchie ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya i podkhody k ikh otsenke [The components of economic security and approaches to assessment]. Aktual'ni problemy ekonomiky, 3, 12-19. [in Russian].
8. Muntyan, V. I. (2009). Ekonomichna bezpeka Ukrainy [The economic security of Ukraine]. Kyiv : vyd-vo KVITs. [in Ukrainian].
9. Heyets', V. M., Kyzym, M. O., Klebanova, T. S., Chernyak, O. I. (2006). Modelyuvannya ekonomichnoyi bezpeky : derzhava, rehion, pidpryyemstvo [9. Simulation of economic security : state, region, enterprise]. Kharkiv : INZhEK. [in Ukrainian].
10. Kapustyn N. (1999). Ekonomicheskaya bezopasnost' otrasli i firmy [The economic security of the industry and company]. Biznes-inform, 11-12, 45-47. [in Russian].
11. Khudoliy L. M. (n. d.). Skladovi ekonomichnoyi bezpeky sub'yektiv ekonomichnoyi diyal'nosti [The components of economic security of economic operators]. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=455> [in Ukrainian].
12. Konyukhov, Yu. M. (2016). Aktyvizatsiya sotsial'noyi vidpovidal'nosti sub'yektiv ahrobiznesu v pidvyshchenni yikh konkurentospromozhnosti [Social Responsibility Enhancing by Agricultural Businesses for Improvement Their Competitiveness]. Kharkiv. [in Ukrainian].

Надійшла 30.11.2016

Бібліографічний опис для цитування :

Язлюк, Б. О. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання / Б. О. Язлюк, О. Є. Фурман // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 4 (8), ч. 1. – С. 44-50.